

самосвідомості, успішну адаптацію до динамічних соціально-економічних змін і ефективну соціальну взаємодію [3].

Е. О. Помиткін визначив провідні психологічні ознаки, які детермінують розвиток педагогічної майстерності. Першорядною ознакою є гуманістична спрямованість майбутнього викладача, що відображає ставлення до дітей та людей взагалі. Саме гуманістична спрямованість є обов'язковою умовою психолого-педагогічної діяльності. Необхідно, щоб майбутні педагоги навчилися бачити в кожній людині унікальну особистість, гідну поваги.

Важливою ознакою педагогічної майстерності є також готовність викладача до постійного особистісного самовдосконалення. Саме такий педагог буде цікавим як особистість для своїх учнів. Вчитель, який спрямований до самовдосконалення, розвиває в собі такі позитивні риси та якості, як доброзичливість, оптимізм, урівноваженість, оригінальність, дотепність та ін. [3].

Висновки й перспективи подальших розвідок. На сучасному етапі існує нагальна необхідність створення таких соціально-психологічних умов для підготовки педагогів, які б сприяли формуванню та розвитку у них психологічної культури, що детермінує розвиток педагогічної майстерності фахівців. Виділення психологічної культури, як однієї з складових професійної майстерності педагога, зумовлене специфікою його педагогічної діяльності, спрямованої на формування особистості, здатної як сьогодні, так і у майбутньому збагачувати суспільство, формувати гармонійну особистість у комплексі інтелектуальних, професійних, морально-психологічних, соціальних якостей.

Подальшого дослідження потребує розроблення та впровадження психологічних рекомендацій щодо формування та розвитку компонентів психологічної культури як необхідної складової професійної майстерності.

Література

1. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – Логос, 2006. – 384 с.
2. Кокоева Р. Т. Психологическая культура преподавателя высшей школы / Р. Т. Кокоева // Успехи современного естествознания. – 2009. – № 5. – С. 78–79.
3. Певзнер Н. Ю. Психологическая культура педагога и эффективность профессиональной деятельности [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.03 / Н. Ю. Певзнер. – Казань : [s. n.], 2007. – 22 с.
4. Семикин В. В. Психологическая культура в образовании человека: монография / В. В. Семикин. – СПб, 2002. – 173 с.

УДК 37.016-051(477)

Вітенко І. М.

ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В РОБОТІ ВЧИТЕЛІВ-ПРЕДМЕТНИКІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Метою базової загальної середньої освіти є розвиток та соціалізація учня, формування його національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок і навичок життєзабезпечення, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Основне завдання сучасної загальноосвітньої школи полягає у ретельному доборі навчального матеріалу за принципом життєвої доцільності й функціональності, в активізації ролі самостійного навчання. Варто також ураховувати те, що для успішної реальної діяльності сьогодні недостатньо знань і умінь, необхідні ще віра в себе, у свої сили, здатність ухвалювати рішення, жити й працювати в колективі й зосереджувати свої зусилля на конкретних завданнях, виявляти проблему,

вести самостійний чи спільний пошук способів розв'язання її, брати на себе відповідальність за результати дій і вчинків.

Відповідно до Концепції Нової української школи, ухваленої рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 27.10.2016 з метою оновлення навчальних програм 5 – 9 класів було створено 18 робочих груп. З географії працювала робоча група у складі: Вітенко І.М. (голова робочої групи), Бобровський М.В. (модератор робочої групи), Булава Л.М., Гладковський Р.В., Гільберг Т.Г., Ільницький І.М., Карпюк Г.І., Козачук О.О., Кудирко В.І., Слюсар О.І., Сокол Т.К., Уманська Т.В., Фастов І.В.

Процес оновлення програм відбувався, у тому числі, і за допомогою публічного обговорення на інтерактивній платформі EdEra. До обговорення могла долучитись будь яка особа, яка мала пропозиції щодо оновлення програм. Відбулось дві сесії публічного обговорення програм. Тому робоча група з географії працювала у два етапи – з 1 по 3 березня і з 6 по 7 квітня. Завданням робочої групи було подати проект оновлених програм з географії з врахуванням пропозицій, які виникли у ході публічного обговорення програм.

У ході обговорення за результатами першої і другої сесій було подано 209 пропозицій щодо оновлення програм. Робоча група врахувала 78 пропозицій із внесенням змін до програм, а також частково врахувала 32 пропозиції.

На початку роботи робоча група з оновлення програм прийняла концептуальне рішення про відповідність оновлених програм наявним підручникам для забезпечення системної роботи учителів. Тому не була підтримана пропозиція про перенесення деяких тем із класу в клас. Також не підтримана пропозиція про зміну назви та структури теми 9 класу «Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування».

У ході оновлення навчальних програм з географії робоча група орієнтувалась на компетентнісний підхід у шкільній географічній освіті. Програми оновлювались на основі ключових компетентностей, викладених у Концепції Нової української школи. Зміст навчальних програм відповідає наскрізним змістовим лініям:

- Екологічна безпека та сталий розвиток;
- Здоров'я і безпека;
- Громадянська відповідальність;
- Підприємливість та фінансова грамотність.

У ході роботи робоча група намагалась оновити програми відповідно до їх, перш за все, прикладного спрямування, орієнтацією на тенденції розвитку сучасного глобалізованого світу, розуміння учнем місця України у світовій економіці, використання набутих знань у повсякденному житті та для забезпечення розвитку рідного краю, своєї громади.

У ході роботи робоча група внесла концептуальні зміни у структуру навчальних програм. Розділ «Державні вимоги до знань, умінь і навичок учнів» було замінено на «Очікувані результати навчально – пізнавальної діяльності учнів» і перенесені в ліву частину програм, що підвищило їх значення для формування навчального процесу учителем. Пропоновані очікувані результати є необхідними предметними компетентностями учнів, і в той же час, відповідають ключовим компетентностям учнів та змістовим наскрізним лініям.

Потрібно зазначити, що публічне обговорення на першому етапі стосувалось переважно змістової частини програми, то на другій сесії більшість коментарів торкалась компетентнісної частини.

Пояснювальна записка навчальних програм повністю відповідає Концепції Нової української школи та наскрізним змістовим лініям. У ній виписані основні завдання, які стоять перед учителем для забезпечення повноцінної та ефективної географічної освіти у загальноосвітніх навчальних закладах. Пояснювальна записка спрямовує учителя на, перш за все, творчий підхід до побудови навчального матеріалу, дає можливість йому самому визначати обсяг годин на вивчення кожної теми. Такий підхід безперечно сприяє підвищенню ефективності навчально – виховного процесу.

У процесі оновлення програм робоча група використовувала напрацювання міжнародних проектів, які були розроблені за підтримки КП ОБСЄ в Україні. Зокрема, робоча група використала практичні пропозиції щодо розвитку компетентностей для демократичного громадянства в новій українській школі, керівні принципи освіти в галузі прав людини для системи середньої школи.

Робочою групою розглядалось питання синхронізації навчальних програм між предметами. У зв'язку з наявністю усталених підручників та структури програми, якій ці підручники відповідають, неможливо було робити суттєві зміни у змістовій частині програми. Проблему синхронізації робоча група намагалась частково вирішити в очікуваних результатах навчально – пізнавальної діяльності учнів та наскрізних змістових ліній.

За підсумками діяльності робочої групи можна зробити такі висновки:

1. Робоча група врахувала або частково врахувала близько 50% пропозицій дописувачів. Враховані пропозиції дали можливість осучаснити програму, наблизити її до реального життя, уникнути деяких помилок та невідповідностей.

2. Робочою групою були відхилені пропозиції, які робили б змістову частину програми занадто науковою, затеоретизованою та заскладною для учнів.

3. На засіданні робочої групи було вирішено не змінювати назви тем та не переставляти теми між розділами або між класами. В іншому випадку це б створило незручності або навіть проблеми у роботі вчителя. Виняток був зроблений лише у 9 класі, де тему «Хімічне виробництво. Виробництво деревини і паперу» сформулювали як «Хімічне виробництво. Виробництво деревини і паперу. Виробництво будівельних матеріалів». Це зроблено з міркувань значного прикладного значення промисловості будівельних матеріалів у сучасному світі та Україні.

4. У програмі визначений обсяг годин тільки на вивчення відповідних розділів. Тобто ми даємо учителю можливість самому вирішувати обсяг вивчення тієї чи іншої теми.

5. Запропонований розподіл годин за розділами і темами у програмах курсів географії є орієнтовним і може бути змінений вчителем в обсязі до 20 % передбаченого програмою часу.

6. Темі досліджень з географії є рекомендаційними і не є обов'язковими.

7. Очікувані результати навчальної діяльності учнів переміщені в ліву частину програми. Пропоновані очікувані результати є необхідними предметними компетентностями учнів, і в той же час, відповідають ключовим компетентностям учнів та змістовим наскрізним лініям.

8. Робочою групою були зроблені важливі зміни і у змістовій частині програми. Зокрема, як уже зазначалося, у 9 класі додане питання по вивченню виробництва будівельних матеріалів. Також з програми 8 класу було вилучене поняття «геополітика» як таке, що не відповідає віковим можливостям учнів. У 8 класі знято питання про регіональні особливості релігійного складу населення України, тому що, у значній мірі, така постановка питання позбавлена сенсу.

9. У програмі 9 класу уведено питання про міжнародні організації, бо вони є повноцінними суб'єктами світової економіки.

10. На основі пропозицій від дописувачів змінено формулювання багатьох очікуваних результатів навчальної діяльності учня, ряд формулювань перенесено із знанневого та діяльнісного компонентів до ціннісного.

11. У шостому класі знята вимога про необхідність знати сучасних дослідників – географів.

12. виправлені деякі термінологічні недоречності. Так, очікуваний результат «Оцінює значення чистого повітря для здоров'я людини» замінено на «Оцінює вплив стану повітря на здоров'я людини».

13. У 6 класі з практичної роботи теми «Атмосфера» вирішено прибрати очікуваний результат про уміння будувати діаграми хмарності як такий, який не має прикладного значення у повсякденному житті.

14. У шостому класі в темі «Біосфера та ґрунти» вилучений очікуваний результат «виявляє разом із членами родини сфери використання ґрунтів, рослинності і тваринного світу у своїй місцевості».

15. У 8 класі в темі «Україна на політичній карті Європи і світу» у змістовій частині вилучені поняття «державний лад» та «форми адміністративно – територіального устрою», які не відповідають віковим можливостям дітей.

16. У 8 класі, в темі «Рельєф, тектонічна, геологічна будова та корисні копалини» вилучені родовища, які на даний момент практично вичерпані.

17.3 цієї ж теми вилучений очікуваний результат «Використання продуктів переробки корисних копалин у побуті», який не відноситься до змісту даної теми.

18. У 7 та 8 класі вилучені із змістової частини та з очікуваних результатів деякі дослідники. На нашу думку, ця інформація є зайвою у змісті географічної освіти.

19. У 8 класі в темі «Розселення» вилучений очікуваний результат про знання середньої щільності населення в світі та замінений на найбільші та найменші країни за середньою густотою населення. Такі знання є більш інформативними і дають можливість дати оцінку середній щільності населення України.

20.3 очікуваних результатів вилучено ряд об'єктів географічної номенклатури для розвантаження програми.

21. У 9 класі у темі «Фінансова діяльність» розширений список світових фінансових центрів.

22. У змісті програми замінено деякі застарілі терміни. Наприклад, термін «гарячі точки» замінений на «конфліктонебезпечні території та регіони».

23. У 7 класі зменшена кількість практичних робіт з 12 до 11.

24. У 9 класі зменшена кількість практичних годин з 7 до 6.

Пропонована структура програми є максимально інформативною для вчителя, адже у ній чітко висвітлені знанневий, діяльнісний та ціннісний компонент, змістова частина. Дана структура дозволяє вчителю більш об'єктивно оцінити досягнення учня. Вважаю, що спосіб публічного обговорення програм виявився вдалим і його варто поширити і при розробці програм для старшої школи.

УДК 371.7

Водовіз О. В.

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОМФОРТУ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Постановка проблеми. Педагогічна діяльність, як відомо, може здійснюватися в різних формах, серед яких особливе місце займає урок.

Створення сприятливого психологічного комфорту на уроці – це 50 відсотків його ефективності, і саме це є одним із найбільш важливих і складних завдань у